

Berouw komt na de zonde. Een onderzoek naar de naoorlogse strafuitvoering tot 1970 bij militaire collaborateurs veroordeeld door de Brugse krijgsraad in de periode 1944-1945.

Er werd al behoorlijk wat onderzoek gedaan naar de naoorlogse repressie. Het duurde echter tot de jaren '90 van de twintigste eeuw alvorens grondig kwantitatief onderzoek naar de gevolgen van de repressie werd gedaan. In het begin van deze eeuw leverden Sis Matthé en Koen Aerts een belangrijke historiografische bijdrage aan het debat met hun werk rond de nasleep en de juridische re-integratie van veroordeelde collaborateurs.

Het onderzoek in mijn scriptie had tot doel om dezelfde oefening – weliswaar op microniveau – over te doen, maar dit keer vanuit een strikt bottom-up perspectief. De titel geeft het al weg, het onderzoek focust op de strafuitvoering van door de Brugse krijgsraad veroordeelde militaire collaborateurs. Uiteindelijk bestond de steekproef in hoofdzaak uit paramilitaire collaborateurs. De grootste groep betrof voormalige Vlaamse wachters en Fabriekswachters. De focus lag bij hen die werden veroordeeld tussen september 1944 en einde 1945.

Om dit onderzoek te voeren werd een breed scala aan bronnen geraadpleegd. Logischerwijs werd vertrokken vanuit de strafdossiers. Vervolgens werden de genadedossiers, de dossiers voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling, voogdijdosiers, morele dossiers, opsluitingsdossiers en strafuitvoeringsdossiers kwantitatief en kwalitatief doorgelicht. De doelstelling bestond erin om na te gaan hoe de verschillende mechanismes van matiging – gaande van genadeverlening tot en met het herstel in eer en rechten – hun impact lieten gelden op de concrete strafuitvoering. Het consulteren van het strafuitvoeringsregister was in dat verband van onschatbare waarde. Het bood als het ware een macroperspectief op de integrale strafuitvoering.

Uit deze microgeschiedenis komt naar voor dat het gros van de onderzochte groep minder dan vijf jaar achter de tralies belandde. Slechts een derde boette meer dan drie jaar uit. Paradoxaal genoeg komen de kortgestraften er relatief gezien bekaaid vanaf. Hoewel de hen ten laste gelegde feiten vaak duidelijk minder ernstig waren, verbleven zij – meestal – niet korter in de gevangenis dan de zwaargestraften. Iemand die initieel een levenslange gevangenisstraf kreeg, zat gemiddeld genomen nauwelijks 30 maanden langer achter de tralies dan iemand die 'slechts' een correctionele veroordeling opliep. De gehanteerde instrumenten van matiging creëerden ironisch genoeg een scheeftekening waarbij de kleine garnalen in verhouding het zwaarst werden getroffen.

Uit het onderzoek blijkt duidelijk dat de repressie gradueel minder streng verliep – zoals gesteld door Koen Aerts. Timing speelde dus een erg belangrijke rol in het bestraffingsverhaal. Wie het 'geluk' – of de tegenwoordigheid van geest, of de connecties – had om zijn voorleiding enige tijd te kunnen uitstellen, kwam er in de bestraffing 'goedkoper' van af.